

N.F.S. Grundtvig “Moses og Jesus”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.22, november 2023

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1852 (SJ: 1027)

Teksten er etableret af Stine Kylsø Pedersen

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Stine Kylsø Pedersen, redigeret af Steen Tullberg og Krista Stinne Greve Rasmussen

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning ph.d. Jesper Tang Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

|A:705

Moses og Jesus.

Moses og *Jesus* er ikke blot aabenbar de berømteste Navne under Solen, men Stormændene, som bar disse Navne, staaer ogsaa med deres Raad og Daad i et mageløs vigtigt Forhold til hele den Menneske-Slægt, der tracter efter at kiende og forstaae sig selv, saa det er ingenlunde blot *Ebræerne*, som vi kalder *Jøder*, men alle Folk under Himlen, der maae kiende disse Navne og prøve den dertil knyttede Betragtning af Menneske-Livet i dets Forhold til Gud og Evighed, førend de kan komme til nogen velgrundet Slutning om Menneskets Oprindelse, Art og Bestemmelse. Da nu ogsaa *Moses* og *Jesus*, med det saakaldte *Gamle* og *Ny Testamente*, i Christenheden har fulgdes ad snart giennem to Aartusinder, saa skulde man formode, at deres indbyrdes Forhold maatte være tilstrækkelig oplyst, men det er dog ingenlunde Tilfældet, thi dels er det endnu dunkelt, hvordan *Jøderne* har kunnet holde saa fast ved *Moses* og være saa gienstridige mod *Jesus*, naar disse dog stemmer saa godt overeens og hører saa nøie sammen, som *Jesus* paastod og som de *Christne* har stræbt at vise, og paa den anden Side har *Moses* og *Jesus* dog hidindtil ogsaa i Christenheden staaet som to Herrer,

man vel stræbde Begge at tjene, men forsømde dog den ene, naar man holdt sig til den anden. Uagtet nemlig *Morten Luther* stræbde strængt at holde sig til den *Paulinske* Udvikling af Forholdet |A:706 mellem *Loven* og *Evangelium*, og derved mellem *Moses* og *Jesus*, saa vedblev han dog ikke blot i mange Maader at sammenblande det Gamle Testamente med det Ny, men vedblev at regne en Deel af *Mose-Loven*, nemlig de ti Bud, til den *christelige* Børne-Lærdom, og indviklede derved sin ellers udmærkede Løsning af Haardeknuden i en Selv-Modsigelse, der vel maa kaldes det lutherske Kors. Denne Feiltagelse var nu sagtens efter Omstændighederne uundgaaelig, og maa da heller kaldes en Forsinkelse end en Vildfarelse, men den maa dog ophøre, før vi kan komme videre, og vi maae derfor nu ikke længere ændse, hvordan *Luther* og hans Tilhængere anvendte den *paulinske* Oplysning, at *Moses* er en *Lovgiver* efter Guds *Hoved* og *Jesus* er en *Livskiænker* efter Guds *Hjerte*, men vi skal see efter, hvad *deraf* nødvendig følger og vogte os for alt hvad ikke dermed lader sig forene.

Hvor gammelt og indgroet det derfor end er i Christenheden at regne de *ti Bud* til den *christelige* Børnelærdom, saa lader det sig dog paa ingen muelig Maade forsvare, men kun, menneskelig talt, undskylde med den Raadvildhed, man var i, *naar* man vilde gjøre Christendommen til Grundlov i *verdslige* Riger, thi de ti Bud er jo saalangt fra at være *Kiernen* af *Mose-Loven*, at de meget mere kun er et Udtog deraf til Hverdagsbrug, som *Grundlov* i det *verdslige* Rige, Gud vilde have paa *Jorden* til *Messias* kom, og |A:707 kan derfor ikke engang sættes i Kraft hos de Christne udenfor *Jødeland*, med mindre man slaaer en Streg over *Billed-Forbudet* og *Hviledags-Budet* i deres Strænghed, *flytter* Hviledagen fra den *syvende* til den *første* Dag i Ugen, og løsriver *Loven* fra den tilsvarende *Straffedom* for Overtræderne, lutter selvtagne Friheder, som Sandheden ingenlunde kan tillade, thi hvad man virkelig vil underkaste sig som en Guds Lov, det gjør man ingen Forandring i, og hvad man kun efter *eget* Skøn gjør sig til Regel, det maa man ikke udgive for en særdeles *Guds-Lov*. Hertil kommer endnu, at man ved at stille de ti Bud som Guds-Loven i Spidsen for den *christelige* Børnelærdom, giver en vrang Forestilling om den almindelige og uforanderlige Gudslov, der, som *Jesus* vidner, og alle Christne maae sande, *ikke* indbefattes i de *ti* Bud, men i de *to* Bud om *Kiærlighed* til Gud og Næsten, medens det dog kun er denne Kiærlighedens *aandelige* og *hjertelige*, almindelige og uforanderlige Grundlov, som Christendommen *forudsætter* og lover at *opfylde* med den *Kiærlighed*, som er Lovens Fylde. Vel har *Morten Luther* stræbt at forebygge de mislige Følger heraf, ved i sin lille Catechismus at sætte i sin Forklaring over hvert af de ti Bud: “Du skal fremfor alt frygte og *elske* Gud,” men *Luthers* Forklaring maa jo dog ikke udgives for *Guds* Lov, og naar man efter den indbilder sig,

at de ti Bud ikke kan holdes uden tilligemed de to Kiærligheds-Bud, og at saaledes det sjette Bud er ligesaavel overtraadt ved at see paa en Kvinde med Begiærlighed, som ved at begaae Ægteskabs-Brud, da undergraver man hele Budenes Virkekreds, og skulde da meget heller nøies med at anføre *Kiærligheds-Budene*, som Herren selv har givet Vidnesbyrd og som maa finde Bifald hos alle rette Mennesker.

Dog, selv naar man, istedenfor Israels **A:708***verdslige Grundlov* stillede den *aandelige* Moselov, Kiærligheds-Loven i Spidsen for den *christelige* Børnelærdom, saa var det dog stedse en uforsvarlig Sammenblanding af *Lov* med *Evangelium* og af *Lovgiveren* med *Livskiænkeren*, en Sammenblanding, som hvor den træder i Kraft, gjør uberegnelig Skade: forhindrer eller forsinker og forbitterer dog det Gienløsningens, Gienfødselsens og Fornyelsens Værk, som er Christi Evangeliums Ære og alle Menneskers Tarv; thi ved *Daaben*, efter Herrens Indstiftelse, som den *christelige* Barne-Fødsel, hvortil den *christelige* Børnelærdom maa svare, kan der ikke være Spørgsmaal om andet, end hvad Herren selv spørger dem om, som vil døbes af ham med Vand og Aand, og det er, som vi alle veed, *ingen Lovkyndighed* og endnu mindre nogen Slags Retfærdiggjørelse af Loven, men kun, hvad der fra først til sidst er Sjælen *i hans egen* Lærdom, nemlig *Omvendelse* og *Tro*.

Saalænge man ikke indseer og giennemfører denne Hovedsag, da fusker man paa en Saliggjørelses-Orden, som *hverken* er Lovens eller Evangeliets, men en Sammenblanding af begge, der nødvendig forvirrer det Hele, og enten aldeles forhindrer det ny Menneskes Fødsel eller forknytter det dog saaledes i Væksten, at det aldrig kommer til Kræfter eller til Skiels-Alder heneden.

Paa den anden Side maa det imidlertid heller ikke oversees, at man, ved at skielne skarpt imellem *Loven*, som et guddommeligt *Paabud*, og *Evangeliet*, som et guddommeligt *Tilbud*, let kan fristes til og altid faaer Udseende af at ville *løsrive Evangeliet* fra *Loven*, eller opløse og afskaffe Loven, hvad ikke alene, efter Skrifterne, Herren udtrykkelig har forbudt og selv Apostelen *Paulus* paa det stærkeste fralagt sig, men hvad vi ogsaa, med vor nærværende Kundskab til Menneske-Livet og Indsigt i den guddommelige Husholdning paa den faldne **A:709**Jord, kan skiønne, er uforsvarligt og fordærveligt.

Man kan vist nok hverken ansee de ti Bud eller selv de to Kiærligheds-Bud for *eensartede* med Christi *Evangelium* eller regne dem til den *christelige* Børnelærdom, uden naar man ganske eller dog næsten ganske overseer, at *Evangeliet* er et guddommeligt *Rednings-Middel* for dem, som Guds Lov fordømmer, og betragter derimod *Evangeliet* mest som en *ny Lov*, der i vor syndige Verden trænger til at øges og skærpes med lidt af den *gamle* Lov, især de ti Bud, og naar man vil gjøre *Christendommen* til en *tvungen*

Statssag, da følger Resten af sig selv. Naar man imidlertid i Tankerne har slaæet en Streg over alt dette, og betragter *Christi Evangelium* som hvad det er: et guddommeligt *Rednings-Middel* fra Fortabelse og et guddommeligt *Naade-Middel* til evigt Liv og Salighed, som skrevet staaer: *Loven* er givet ved *Moses*, men *Naaden* og Sandheden er født med *Jesus Christus*, og, som Apostelen *Paulus* vidner, at hvem der, enten lidt eller meget, vil retfærdiggjøres af *Loven*, er faldet fra *Naaden*, og naar man lader det være Statens eller *Verdens-Rigernes* egen Sag, med hvilke *Straffe-Love* de vil stræbe at sikkre deres ustraffelige Borgeres Ære, Liv og Gods, da maae vi dog hverken glemme, at *Moses* og hans *Lovgivning*, med Prophet-Skolen og hele den israelitiske *Folke-Opdragelse* vilde aldrig været til, hvis ikke *Loven*, som *Paulus* skriver, havde været en uundværlig *Tugtemester* til *Christus* og hans *Evangelium*, ikke heller maae vi indbilde os, at noget Folk, der skal findes *velberedt* til Christendommens Velsignelse, kan undvære den Forberedelse, som var Israel uundværlig, men derimod skal vi vide, at da Menneske-Livet er *eensartet* i det enkelte, som i det hele, saa vil "*Moses og Propheterne*" paa en **A:710**Maade høre til ethvert *Menneskes* Børnelærdom, som rigtig skal kunne modtage og benytte *Christi Evangelium*.

Dette, at den *christelige* saakaldte Børnelærdom, der heller maatte kaldes *Barnlighed*, forudsætter en *menneskelig* Børnelærdom, og i det hele en aandelig og hjertelig *Forberedelse*, som kun ved *Moses og Propheterne* er blevet muelig, det er, hvad vi maae lære, førend vi tilgavns kan sætte Skiel imellem *Loven* og *Evangeliet*, og betragte Forholdet mellem *Moses* og *Jesus* i det rette Lys, saa vi hverken forvexle dem med hinanden eller halte imellem dem, men betragte *Moses*, som hvad han kan og skal være for os til Verdens Ende: *Skolemesteren* for al Verden, som fører hvem der ønsker det til *Jesus*, Guds Folks Konge og Ypperstepræst, som vel ogsaa er Skolemester, men kun paa Guds Riges Høiskole for dem, der har "hørt *Moses og Propheterne*" og vil med ham, som Gud opreiste fra de Døde, føre et nyt Levnetsløb.

Men, vil man sige, naar saa er, saa maatte jo ikke blot *Barne-Daaben* aflægges, men vore Børn paa en Maade opdrages til *Jøder*, for siden selv at afgjøre, om de vilde være *Christne* eller ikke.

Strængt talt har nu vel denne Indvending intet at betyde, da det følger af sig selv, at naar man vil være *Christen* tilgavns og tilbunds, da maa man finde sig i at følge den eneste Vei, som fører dertil, og at vil man det dog ikke, faaer man finde sig i at undvære den *Guds Kraft* til Salighed, som *Christi Evangelium* er, da man naturligviis hverken kan aftrue eller aftvinge Gud sin Kraft, eller tage den, hvor den ikke gives; men paa den anden Side kan vi hverken forbyde *Barnedaaben*, eller, hvad dermed hænger nøie sammen, gjøre en vis, efter vort Skøn tilstrækkelig *Forberedelse* til *Daabs-Vilkaar* for

alle, saa det bør oplyses, at lige|A:711som *Daaben*, der aabenbar forudsætter *Troen*, dog beholder sin Kraft, skiondt den meddeles spæde Børn, før de kan troe, og viser sin Kraft naar *Troen* kommer til, saaledes maa *Barnedaaben* vedblive at være lige tilladelig og lige kraftig under *Troens* Betingelse, fordi man opdager, at baade *Forsagelsen* og *Troen*, for ret at være *christelige*, forudsætter en vis *Forberedelse*; og denne *Opdagelse* er jo ældgammel, saa Spørgsmaalet er kun om: *hvordan* *Forberedelsen* skal være, og *i hvad Forhold* den skal sættes til *Christi Evangelium*, enten som en *Bestanddeel* deraf, og følgelig som en foreløbig *Troes-Artikel*, eller som en *Forudsætning*, og følgelig som en *Oplysning*, man frit benytter sig af, som man kan og vil. Hidtil har man, som især de ti Bud i *Spidsen* for den *christelige* Børnelærdom viser, fremsat hvad man havde fundet hos *Moses* og *Propheterne*, som *Troes-Artikler*, man skulde bekiende, enten man saae deres *Sammenhæng* med *Christi Evangelium* eller ikke, og denne blinde *Bogstavtro* udvidede man saa fra det gamle Testamente til det Ny, saa hele *Daabs-Pagten*, baade *Troes-Bekiendelsen* og *Forsagelsen*, som dog er *eneste* Vilkaar for *Gienfødselen* i *Daaben*, og derved for hele det ny, *christelige* Menneske-Liv i Tid og Evighed, disse *Livs-Betingelser* kom til at staae for Børnene som et *blot og bart*, meget *dunkelt* og derhos *tvivlsomt Udto*g af *Bibelen*, baade af det gamle og det ny *Testamente*, som om det dog igrunden var *Bogen* og *Bogstav-Troen* der kunde og skulde gjøre os salige i *Jesu* Navn, og maatte da vel ogsaa ligesaavel kunne gjøre det *uden* *Daab* og *Nadver* som *med* dem. Nu har imidlertid ikke blot *Erfaring* lært, at ved saaledes at glemme *Hovedsagen* over *Forberedelsen*, *Maalet* over *Veien*, og *Øiemedet* over *Midlerne*, gjør man med *Nødvendighed* *Troen* livløs og frugtesløs og forbereder aaben|A:712bar *Vantro*, da *Troens* *Livløshed* og *Ufrugtbarhed* synes at bevise *Troens* *Falskhed* og *Naademidlernes* deraf følgende *Afmagt*, men det er tillige nu indlysende, at denne *Tankegang*, langt fra at være enten *bibelsk* eller *apostolisk* er aldeles *papistisk*, og er yderst latterlig og selvmodsigende hos os, som forskyder og fordømmer det *Romerske Pavedom*, med den *Kirkelov*, der skulde træde i *Evangeliets*, ligesom *Paven* i *Christi* Sted, og med hele dets jødechristelig opsminkede *Verdslighed*, hvorefter *Aanden* skulde hænge ved *Kiødet* i *Bispe-Haanden*, *Evigheden* tjene *Øieblikket* og *Saligheden* være en *Belønning* af *Pavens* *Naade* for slavisk *Lydighed*, thi kun i denne *Lærebygning* passer den uindskrænkede *Tro* paa *Kommando* uden *Spørgsmaal* om, hvad det er eller hvad det duer til, som man skal sige, man troer paa.

Altsaa, ingenlunde som en *christelig* *Troes-Artikel*, ikke som noget, *alle* *Christne*, uden *Forskiel* paa *Alder*, *Sjæle-Evner* og *Kundskaber*, skal troe og bekiende, maae vi fremstille enten *Mose-Loven*, *Spaadommene*, *Mirakel-Beskrivelserne*, eller nogen *Deel*

enten af det gamle eller det ny Testamentes Skrift for de Døbte eller Udøbte, som vi, efter Skrifterne, vil oplyse enten om Christi *Evangelium* selv eller om dets Forudsætninger, Følger og Frugter, men vi skal fremstille deraf, hvad vi veed, de nærmest behøver, og hvad vi tænker, de kan bære, som en *troværdig Oplysning*, der vil gavne dem i samme Grad, som de tilegne sig den. Saaledes har *Jesus* selv lært os som skriftkloge paa *Guds Rige* at bruge den rige Forraad baade af *Gammelt* og *Nyt*, som Aanden har giemt til os i den *Hellige Skrift*, og jo meer vi, med Menneske-Livet og dets sande Tarv for Øie, tænker derpaa, des klarere bliver det os, at dette er den eneste rette Fremgangs-Maade, da vi derved, uden at forhindre eller besvære *Evangeliets* Virkning paa det troende **A:713**Hjerte, meddele al den bibelske Oplysning, vi anseer for nødvendig eller nyttig til at fremme og klare *Evangeliets* Virkning, og aabner i alle Maader *Bibelen* for de Christne, saa de, hvis de har Evne og Stunder, selv kan læse og betænke dens Indhold.

Hvad der nu, baade efter Apostolisk Skik og efter Sagens Beskaffenhed, maa være den første Bibelske Oplysning, vi meddele ligesaavel de døbte *Børn*, som de *udøbte* Voxne, der vil høre os om de Christnes Vei til det evige Liv, det er jo nødvendig den *evangeliske* Historie, eller Saameget af Herrens Levnets-Beskrivelser, som kan tjene til at give dem en levende Forestilling om den Frelser, Gud og Mand, paa hvem Troes-Bekjendelsen lyder, og da især om de Træk af hans vidunderlige Levnets-Løb, der, som hans Fødsel, Lidelse, Død, Opstandelse og Himmelfart, gjør ham kiendelig fra alle *Antichrister*; men allerede herved maae vi dog mærke, der *forudsættes* endeel hos den opmærksomme Tilhører, som mere eller mindre maa fattes enhver, der ikke har hørt *Moses* og *Propheterne*, og det er især en tydelig Forestilling om den *sande Gud*, som Himmelens og Jordens *Skaber*, om *Skabelsen* ved *Ordet*, som den *sikre* Almagts-Gierning, der maa være vor Maalestok for alt hvad der kalder sig *guddommelige* Tegn og Vidunder, og da især om *Menneskets* Skabelse efter Guds Billede og Lignelse, med Paradis og Syndefaldet; thi først ved denne Oplysning af første *Mosebog* tændes der et Lys i vor Tankegang om det oprindelige Forhold mellem Gud og Menneske og om det syndige Menneskes Trang til en guddommelig Frelser, uden hvilket Lys vi vel ingenlunde tør kalde Hjertets christne Tro umuelig, men dog slet ikke kan tænke os nogen christelig Væxt og Udvikling. Vor Trang til *Moses* som en Skolemester af Guds eget Ophei (*theodidakt*), bliver imidlertid endnu klarere, naar vi betrag**A:714**ter den saakaldte tredie Troes-Artikel eller den christne Troes-Bekiendelse om den *Hellig-Aand* og hans Virkninger i Menigheden og de Helliges Samfund, thi her trænger aabenbar hvert Ord til Oplysning af Moselov og *Propheterne*, og Hoved-Ordet "*Hellig-Aand*" allermest, da *Aand* saavel som *Hellighed* er hvad det syndige Menneske enten

reent har glemte eller gjør sig de allerurimeligste og æventyrligste Tanker om, saa det holder haardt nok, at vi ved al den Oplysning, der kan og skal hentes baade fra "Loven og Propheterne" og fra de apostoliske Skrifter, kommer til at forstaae Aanden og Troen ret.

Vist nok er der nu en *Opdagelse*, som var vor Tid forbeholdt, og som vel de fleste bibelske Skolemestere, der rask sætter sig paa Moses Stol, kun forgiæves haaber skal være en Feiltagelse, om ikke et halvt Kiætter, den Opdagelse nemlig, at Folk, som *ikke* selv er *Jøder*, har ondt ved at forstaae *Moses* og endnu vanskeligere ved at fæste Tro til den Oplysning, han giver enten om Skabelsen, om Syndefaldet eller om den Guds-Lov, der synes at føre meer Forbandelse end Velsignelse med sig, saa der er en *egen Forberedelse*, ethvert Hedning-Folk og enhver af os, som hører til dem, behøver til Oplysning om os selv og vor egen Deel af *Menneskeligheden*, førend den Mosaiske og Prophetiske Oplysning kan gaae lyslevende ind i os, men denne Opdagelse formindsker aabenbar ligesaa lidt vor Trang til *Oplysning* af *Moses*, som det formindsker vor Trang til *Oplivelse* af *Jesus*, at vi baade for at ønske og at modtage den, maa forud være *levende Mennesker* paa vores Viis, og vi forberedte os jo ingenlunde til det ny Liv i Christo, men forebyggede tvertimod vor Deltagelse deri, ved at tage det gamle Liv af os, tage os selv af Dage. Denne Opdagelse af Hedningernes Oplysning om *Mennesket og Menneskeligheden* |A:715 hos dem selv, i det *Folk*, de tilhører, og paa det *Modersmaal*, de har, som en nødvendig *Forudsætning* ved al den levende Oplysning, de kan modtage enten af *Moses* eller *Jesus*, det er nemlig slet ikke andet end en klar Anvendelse af den ældgamle og ustridige Sandhed, at man, for at see noget, selv ved det klareste Lys, baade maa have Øine at see med og have lært at *lukke sine Øine op*. Hvor ilde jeg derfor end har maattet høre for den ligesaa uskyldige som indlysende Paastand, at dersom, blandt andet, *Danskere*, smaa eller store for Resten, ikke hos dem selv har lært, eller faae at vide, hvad Ordene *Gud, Menneske, Aand, Sjæl, Sandhed, Løgn, Lov, Synd, Retfærdighed, Godhed, Naade, Barmhertighed, Fred, Tro, Haab og Kiærlighed*, med mange andre Ord om de *indvortes og usynlige* Ting, paa deres *Modersmaal* vil sige, og har lagt det paa Hjerte, da kunde *Moses* og *Jesus* ligesaagodt tale til dem om disse Ting paa *Ebraisk* som paa *Dansk*, de vilde ligegodt forstaae dem, ligelidt være skikkede til troende at tilegne sig enten deres *Liv* eller deres *Lys*; saa vil jeg dog ikke her videre stræbe at bevise min Uskyldighed i dette Stykke, men overlade denne *soleklare* Sandhed til sin egen Virkning paa alle levende Mennesker, og nøies med at have, saavidt det stod til mig, giendrevet den Snak, at jeg *tilsidesatte Bibelen* eller ringeagtede dens Oplysning, da jeg tvertimod udraaber dens *Paalidelighed* baade i det Gamle og det Ny Testamente langt kiækkere end de 99 af 100 Præster og Professorer nuomstunder,

men tør kun ikke indrykke lidt eller meget deraf i *Troes-Bekjendelsen* ved *Daaben*, og vil have Bibelen brugt som hvad den er "*en Bog*" der langt fra at kunne meddele nogen det *Menneske-Liv*, den selv fattes, trænger selv til et *levende Lys* for at sees deri som det guddommelige *Oplysnings-Redskab*, den **1A:716** *Helligaand* har skabt til sit eget og Menighedens Brug.

N. F. S. Grundtvig.
